

Het kwaad en de liefde die redt

Het tragische verhaal van de 17-jarige Riccardo die zonder duidelijke reden zijn broer, moeder en vader vermoordt verbijstert en roept vragen op¹. Van wat we te weten komen heeft hij geen ander motief gegeven dan een persoonlijke malaise waar hij zich van wilde ontdoen. De manifestatie van zo'n onmenselijk kwaad is zo mysterieus dat de eerste reactie er een is van hartverscheurende stilte. De pijn voor de slachtoffers (en voor de dader, die nu geconfronteerd wordt met een heel leven dat getekend is door wat hij heeft gedaan) wordt versterkt door te kijken naar de vele jonge mensen die een soortgelijke malaise voelen en deze vaak op verschillende manieren communiceren, maar net zo vaak verborgen houden. Deze malaise neemt de vorm aan van een innerlijke leegte en een radicaal isolement dat niet beperkt blijft tot specifieke gevallen. In feite is niemand er echt van gevrijwaard.

De eerste behoefte die we voelen, los van wat we vernemen uit het nieuws, is om onszelf de vraag te stellen en te proberen te begrijpen wat er aan de oorsprong ligt van bepaalde fenomenen, in de wetenschap dat het uiteindelijk een onbereikbaar mysterie blijft. Veel intellectuelen, journalisten en deskundigen hebben zich uitgesproken over dit onderwerp; sommigen in het bijzonder hebben het nodig geacht om «een samenleving die weigert de afgrond te zien die voor haar ligt» eraan te herinneren dat «in de wereld de actieve aanwezigheid van het kwaad wel degelijk bestaat» (Susanna Tamaro, *Corriere della Sera*, 4 september). «Een onpeilbaar kwaad, daarom dichtbij en zelfs voor ons mogelijk» (Maurizio Crippa, *Il Foglio*, 4 september).

Overrompeld als we allemaal zijn door een gevoel van verbijstering vraag je je af of dit onbehagen geen vruchtbare bodem vindt in de manier waarop we vrijheid opvatten. Vrijheid opgevat als totale autonomie, als de claim dat ik genoeg ben voor mezelf, waarvoor de enige aanvaardbare horizon van vervulling de realisatie van mijn verlangens en projecten is, vaak afgeleid van verwachtingen die door de maatschappij zijn opgelegd. Volgens deze opvatting heeft de ander niet alleen niet het recht om me te helpen begrijpen wie ik ben, maar heeft hij zelfs de neiging om een vijand te worden. Het dramatische resultaat, ongeacht de leeftijd, is het verbreken van de banden: je isoleert je misschien niet fysiek, maar je verliest het gevoel van deze banden, met het risico dat je je

verveelt of zelfs depressief wordt, steeds leger en eenzamer omdat je niet kunt erkennen dat de relatie met de ander ons als persoon definieert.

Met zo'n context in gedachte is zeggen dat het echt wezenlijke de opvoeding is de beste manier om de bestemming en toekomst van ons allemaal te behartigen. Luisteren naar jongeren en hun vragen serieus nemen is doorslaggevend, maar het is niet genoeg als er niet ook iemand is die hen een weg wijst en deze met hen deelt, zoals Riccardo's grootouders, die hem niet in de steek lieten, ons op een eenvoudige manier getuigen. Niets is zo noodzakelijk als ouders en leerkrachten die jongeren een hypothese over de zin van het leven voorstellen. Vooral op school moet deze betrokkenheid worden gestimuleerd, zodat jongens en meisjes voorstellen voor hun leven echt kunnen verifiëren. De tendens lijkt echter te zijn om deze stemmen het zwijgen op te leggen, in naam van een verkeerd begrepen opvatting van secularisme als neutraliteit. Het probleem is niet zozeer het opvoeden tot een manier van leven, maar het opvoeden tot de vraag waarom, en waarvoor, te leven. De behoefte aan zingeving die we op zoveel manieren proberen te verhullen is in feite een onuitroeibaar streven, zelfs in zijn droogste of zelfs tragische uitingen. Wat we min of meer bewust verlangen is dat iemand van ons houdt, onze waarde erkent, ons van het kwaad bevrijdt.

Zulke liefde lijkt onmogelijk. Toch was er een moment in de geschiedenis waarop het zich aandiende en beweerde zo te zijn in de gelaatstreken van een gezicht met een heel precieze naam: Jezus van Nazareth. Zoals dat gebeurde met de Samaritaanse vrouw over wie het evangelie verhaalt: Jezus besloot de moeilijkste weg te nemen, door de woestijn, en naar de put te gaan op een moment van de dag dat niemand daar kwam, speciaal om met die vrouw te spreken. Die ontmoeting redt haar: God zelf is voor haar uit de weg gegaan. Het is het begin van een nieuw leven, de mogelijkheid van een hoopvolle blik op zichzelf en op de werkelijkheid. Zo is het ook voor ons. Breekbaar en beperkt als iedereen, geconfronteerd met de onverklaarbare afgrond van het kwaad, hebben we de wereld niets te bieden dan deze liefde die we op onze beurt ontvangen en vriendschap als een plek om die liefde te ervaren.

September 2024

¹ De verwijzing is naar een recent nieuwsbericht over een gebeurtenis in Paderno Dugnano, een stadje in de provincie Milaan, waar een 17-jarige zijn ouders en zijn 12-jarige jongere broer vermoordde. Een jongeman met ogenschijnlijk geen bijzondere problemen, die in een normaal gezin leeft zoals velen, maar die een bloedbad aanrichtte dat zelfs hij niet kan verklaren.